

УДК 373.3:51:37.091.33:159.954

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.28>

Неля РУДНИЦЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10001

ORCID: 0000-0002-2377-9251

Бібліографічний опис статті: Рудницька, Н. (2026). Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів на уроках математики. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 205–217, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.28>

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Стаття має на меті теоретичне обґрунтування та практичне розкриття процесу розвитку творчих здібностей учнів початкової школи на уроках математики в контексті сучасних вимог до організації освітнього процесу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування в молодших школярів здатності до нестандартного мислення, самостійного пошуку рішень і творчого застосування знань у навчальній діяльності. Творчі здібності розглядаються як складний психолого-педагогічний феномен, що поєднує когнітивний, емоційний і мотиваційний компоненти особистості учня. Уточнено сутність поняття «творчі здібності», проаналізовано їх зміст і основні характеристики в умовах навчання математики в початковій школі.

Методологія дослідження ґрунтується на аналізі наукових джерел із проблеми розвитку творчих здібностей учнів початкової школи, вивченні сучасних педагогічних підходів до їх формування, а також визначенні ефективних методів і прийомів організації навчальної діяльності, спрямованих на активізацію творчих пізнавальних процесів молодших школярів. У межах дослідження розроблено програму педагогічного експерименту та проведено констатувальний, формувальний і контрольний етапи.

Наукова новизна роботи полягає в розробленні й апробації експериментальної програми розвитку творчих здібностей учнів початкової школи на уроках математики, уточненні критеріїв і рівнів їх сформованості та обґрунтуванні ефективних методів активізації творчої діяльності молодших школярів. Виокремлено критерії оцінювання рівня розвитку творчих здібностей учнів (когнітивний, емоційний і мотиваційний) та визначено три рівні їх сформованості: низький, середній і високий.

Результати експериментального дослідження засвідчили позитивну динаміку розвитку творчих здібностей учнів початкової школи та ефективність запровадженої програми «Зростаю творчим». У висновках окреслено перспективи подальших досліджень, пов'язаних з запровадженням інноваційних технологій у процес розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Ключові слова: творчі здібності, розвиток творчих здібностей, учні початкової школи, навчання математики, педагогічний експеримент, методи активізації навчальної діяльності.

Nelia RUDNYTSKA

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary Education and Professional Language Culture, Zhytomyr Ivan Franko State University, Velyka Berdychivska str., 40, Zhytomyr, Ukraine, 10001

ORCID: 0000-0002-2377-9251

To cite this article: Rudnytska, N. (2026). Rozvytok tvorchykh zdibnostei uchniv pochatkovykh klasiv na urokakh matematyky [Development of creative abilities of primary school students in mathematics lessons]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 205–217, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.28>

DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN MATHEMATICS LESSONS

The article aims to provide a theoretical substantiation and practical insight into the process of developing creative abilities of primary school students in mathematics lessons in the context of modern requirements for organizing the educational process. The relevance of the study is determined by the need to form in younger students the ability

for non-standard thinking, independent problem-solving, and creative application of knowledge in learning activities. Creative abilities are considered as a complex psychological and pedagogical phenomenon that integrates cognitive, emotional, and motivational components of a student's personality. The essence of the concept of "creative abilities" is clarified, and their content and main characteristics in the context of teaching mathematics in primary school are analyzed.

The research methodology is based on the analysis of scientific sources on the problem of developing creative abilities of primary school students, the study of modern pedagogical approaches to their formation, as well as the identification of effective methods and techniques for organizing educational activities aimed at activating creative cognitive processes of younger students. Within the framework of the study, a program of a pedagogical experiment was developed, and its ascertaining, formative, and control stages were carried out.

The scientific novelty of the research lies in the development and testing of an experimental program for the development of creative abilities of primary school students in mathematics lessons, the clarification of criteria and levels of their formation, and the substantiation of effective methods for activating creative activity of younger students. The criteria for assessing the level of development of students' creative abilities (cognitive, emotional, and motivational) are identified, and three levels of their formation are defined: low, medium, and high.

The results of the experimental study demonstrated positive dynamics in the development of creative abilities of primary school students and confirmed the effectiveness of the implemented program "Growing Creatively". The conclusions outline prospects for further research related to the introduction of innovative technologies into the process of developing creative abilities of younger students.

Key words: creative abilities, development of creative abilities, primary school students, mathematics education, pedagogical experiment, methods of activating learning activities.

Актуальність проблеми. У Державному стандарті початкової освіти наголошується, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості (Турові osvitni prohramy, 2018, р. 92). Зазначені якості потребують цілеспрямованого розвитку з раннього дитинства шляхом створення умов для самопросування кожної дитини, формування відкритості до нового досвіду й знань, чутливості до імпровізації, позитивного емоційного ставлення до власних і чужих творчих досягнень, а також прагнення до створення творчого продукту.

Педагог має всіляко заохочувати творчу діяльність учнів, оскільки принципи гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості є визначальними для Концепції Нової української школи (Nova ukrainska shkola, 2017, р. 15). Це зумовлює необхідність упровадження сучасних підходів і методик навчання, у межах яких творчість розглядається як одна з ключових засад розвитку учня.

Відтак одним із ключових завдань Нової української школи є підтримка розвитку здібностей, талантів і можливостей кожної дитини на засадах педагогіки партнерства між учителем, учнем і батьками, а також створення такого освітнього простору, у якому кожен школяр матиме можливість відчувати радість

від результатів як індивідуальної, так і спільної творчої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику розвитку творчих здібностей учнів у своїх наукових дослідженнях висвітлювали багато науковців. Особливості розвитку творчих здібностей учнів початкової школи в процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу досліджувала С. Доценко (Dotsenko, 2018). І. Павленко та І. Курліщук звертають увагу на специфіку художньої творчості школярів, що зумовлює необхідність цілеспрямованого педагогічного керівництва процесом її прояву та розроблення ефективних методів, які стимулюють і розвивають творчі здібності дитини (Pavlenko, Kurlishchuk, 2020, р. 90). Актуальність розвитку творчих здібностей учнів початкової школи як одного з пріоритетних завдань сучасної української освіти обґрунтовано в дослідженнях О. Довгого та М. Копчук-Кашецької (Dovhyi, Korchuk-Kashetska, 2021). Окремі аспекти зазначеної проблеми було висвітлено в науковій розвідці І. Андрощук і Л. Харевич (Androshchuk, Kharevich, 2022). Науковці також визначають творчі здібності особистості як сукупності відповідних наукових та психологічних властивостей, що є суб'єктивними умовами успішної творчої діяльності (Burkovska, Shpaliarenko, 2021, р. 206). Водночас аналіз наукових джерел засвідчує недостатню розробленість питання розвитку творчих здібностей молодших школярів саме на уроках математики, що зумовлює

актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета дослідження полягає у здійсненні теоретичного аналізу проблеми розвитку творчих здібностей учнів початкової школи на уроках математики, організації та проведенні експериментально-дослідної роботи з розвитку творчих здібностей молодших школярів, а також аналізу та узагальненні її результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У «Українському педагогічному словнику» поняття «творчість» визначається як продуктивна діяльність людини, здатна породжувати якісно нові матеріальні й духовні цінності суспільного значення (Honcharenko, 1997). Розвиток творчого потенціалу особистості є важливою умовою культурного прогресу суспільства та гармонійного виховання людини. Філософський енциклопедичний словник дає наступне визначення: «Творчість – продуктивна діяльність за мірками свободи та оновлення, коли зовнішня детермінація людської активності змінюється внутрішньою самовизначеністю. Елементи творчості притаманні людській діяльності взагалі, але як окремий різновид діяльності творчість характеризується продукуванням нових результатів» (Filosofskiy entsyklopedychny slovnyk, 2002). У педагогіці творчість трактують як вищу форму активності й самостійної діяльності особистості, складне комплексне явище, зумовлене сукупністю соціально-психологічних і психолого-фізіологічних чинників. Вона виступає важливим механізмом самопізнання, самореалізації та розвитку особистості. Прояв творчості відбувається переважно в ситуаціях, коли звичні стереотипи поведінки виявляються неефективними й виникає потреба в інтуїтивному виході за межі наявного досвіду та накопичених знань.

У педагогіці, психології та філософії широкого застосування набуло поняття «здібності». Більшість дослідників сходяться на думці, що здібності не є окремою психологічною властивістю, а становлять сукупність індивідуально-психологічних особливостей особистості, які проявляються в активній діяльності людини.

Оскільки здібності належать до психологічних властивостей особистості, вони не є вродженими, а формуються й розвиваються в процесі теоретичної та практичної діяльності. Водночас їхньою природною основою

виступають вроджені анатомо-фізіологічні особливості, які в науці визначаються як задатки. У структурі здібностей доцільно виокремлювати провідні та допоміжні компоненти. Так, у структурі образотворчих здібностей до провідних належать висока чутливість зорового аналізатора (відчуття лінії, пропорції, форми, світлотіні, кольору, ритму), сенсомоторні якості руки, розвинена образна пам'ять. Допоміжними компонентами виступають властивості художньої уяви, емоційна налаштованість та емоційно-ціннісне ставлення до об'єкта зображення (Dotsenko, 2018, p. 56).

Таким чином, у сучасних умовах особливої актуальності набуває вивчення та розвиток творчого підходу в освіті, адже саме творчість дає змогу особистості адаптуватися до динамічних змін суспільного життя, знаходити нестандартні рішення, визначати нові цілі та розширювати свободу вибору й дій. С. Доценко визначає творчі здібності як синтез індивідуально-психологічних особливостей особистості та нових якісних станів (змін у мисленні, сприйнятті, життєвому досвіді, мотиваційній сфері), що виникають у процесі нової для індивіда діяльності, зокрема під час розв'язання нестандартних проблем і завдань, та забезпечують її успішне виконання або створення суб'єктивно чи об'єктивно нового продукту (ідеї, предмета, художнього твору тощо) (Dotsenko, 2018, p. 75).

У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «творчі здібності». Найпоширенішим є підхід, відповідно до якого творчі здібності розглядаються як синтез властивостей особистості, зумовлений певним рівнем розвитку творчої діяльності та орієнтований на отримання нових результатів цієї діяльності. Низка науковців наголошує, що творчі здібності передусім є індивідуально-психологічною характеристикою особистості, яка відповідає вимогам творчої діяльності, забезпечує її успішне виконання й передбачає створення оригінального, нового продукту. Водночас підкреслюється важливість цілеспрямованих напрямів розвитку творчих здібностей учнів у процесі навчання (Androshchuk, Kharevich, 2022, p. 9).

Авторитетні вчені-психологи (Г. Костюк, В. Моляко, В. Чорноус та ін.) диференціюють здібності за походженням, виокремлюючи природні (біологічні) та суспільно-історичні,

специфічно людські. Дослідники слушно зауважують, що здібності не є вродженими утвореннями, а формуються й розвиваються в процесі навчання та виховання особистості (Dovhyi, Korchuk-Kashetska, 2021, p. 122).

Відсутність єдності у визначенні поняття «творчі здібності» серед науковців, на нашу думку, зумовлена різноманіттям підходів і характеристик, які використовуються для опису цієї категорії. Узагальнюючи наведені теоретичні положення, у межах нашого дослідження творчі здібності учнів початкової школи визначаємо як синтез індивідуальних властивостей особистості молодшого школяра, що забезпечує успішність виконання творчої діяльності в процесі навчання в початковій школі та сприяє створенню нового для дитини навчального продукту.

Творчі здібності особистості доцільно розглядати як інтегровану сукупність індивідуально-психологічних якостей, що забезпечують здатність до створення нового, оригінального продукту діяльності. У молодшому шкільному віці вони виявляються у гнучкості мислення, розвиненій уяві, здатності до варіативності, висування гіпотез, а також у пошуку нестандартних способів розв'язання навчальних завдань.

У процесі навчання математики творчі здібності учнів виявляються через уміння аналізувати умову задачі, трансформувати її, знаходити декілька шляхів розв'язання, самостійно складати задачі, здійснювати узагальнення та робити висновки. Математика як навчальний предмет сприяє розвитку не лише логічного, а й творчого мислення, оскільки передбачає активну розумову діяльність, пошук закономірностей, встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Особливу роль у цьому процесі відіграють завдання творчого характеру, які не мають єдиного зразка виконання та спонукають учнів до самостійного вибору способу дії. Завдання творчого характеру сприяють активному розвитку пізнавальних процесів учнів, зокрема уваги, уяви, логічного мислення та пам'яті, а також орієнтують на усвідомлене, гнучке й творче застосування знань у процесі пошукової діяльності молодших школярів. Зміст таких завдань забезпечує розвиток широти й гнучкості мислення, що є необхідною умовою ефективного розв'язання як навчальних, так і життєвих проблем. Використання творчих завдань дає

змогу вчителю виявити індивідуальні особливості учнів, розкрити їхній творчий потенціал і визначити напрями його подальшого розвитку. (Mishchenko, 2017, p. 142).

До найбільш ефективних методів активізації навчальної діяльності можемо віднести: проблемне навчання; евристична бесіда; метод «мозкового штурму»; математичні ігри та навчальні ситуації; робота з відкритими та логічними задачами; складання та модифікація математичних задач; використання міжпредметних зв'язків. Такі методи активізують пізнавальну діяльність учнів, формують інтерес до математики та сприяють розвитку їхнього творчого потенціалу.

З метою визначення початкового рівня сформованості творчих здібностей учнів початкових класів експериментальне дослідження було проведено студентами Навчально-наукового інституту педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка спеціальності «Початкова освіта» під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти Житомирської області. У дослідженні взяли участь 30 учнів 3 класу віком 9 років. Добір учасників здійснювався випадковим чином, що забезпечило різний рівень навчальних досягнень, пізнавальної активності, самостійності та ініціативності школярів, а отже – об'єктивність і достовірність результатів дослідження.

Метою експериментальної роботи було теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність розробленої системи розвитку творчих здібностей учнів початкової школи на уроках математики. Відповідно до мети було визначено програму, методи активізації навчальної діяльності, етапи та умови проведення педагогічного експерименту. У процесі дослідження враховувалося, що ефективність функціонування будь-якої педагогічної системи, зокрема системи розвитку творчих здібностей учнів початкової школи, залежить від сукупності її властивостей та взаємозв'язку між результатами педагогічного впливу й соціальними закономірностями розвитку освіти. Діагностика рівня сформованості творчих здібностей здійснювалася за такими критеріями: когнітивним, емоційним і мотиваційним. На констатувальному етапі експерименту використовувалися методи опитування, анкетування, аналіз творчих робіт та тестування. Відповідно

до визначених критеріїв було виокремлено три рівні сформованості творчих здібностей учнів початкової школи: низький, середній і високий. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту засвідчив, що 34 % учнів мали низький рівень сформованості творчих здібностей, 48 % – середній рівень, 18 % – високий рівень. Отримані дані дали змогу зробити висновок про недостатній рівень розвитку творчих здібностей у значної частини молодших школярів.

З метою підвищення рівня сформованості творчих здібностей учнів початкової школи було розроблено та апробовано авторську експериментальну програму «Зростаю творчим». Метою програми є розвиток творчих здібностей, що дозволяє учням початкової школи не лише ефективно вирішувати математичні завдання, а й вчитися мислити ширше, застосовувати математику в реальних життєвих ситуаціях. Вона націлена на розвиток уяви, гнучкості, винахідливості та готовності експериментувати.

Програма реалізовувалася з учнями 3 класу під час уроків математики. Її структура передбачала використання різноманітних форм, методів і прийомів роботи з опорою на інноваційні технології, зокрема таких вправ і методів, як «Навчаючи – вчуся», «Прес», «Незакінчені речення», «Дерево припущень», «Кубик Блума», «Очікування», «Асоціативний кущ», «Знаємо – дізналися», «Фішбоун», інтерактивна технологія «Шість капелюхів мислення».

На контрольному етапі експерименту повторно проведено діагностику рівня сформованості творчих здібностей учнів за когнітивним, емоційним і мотиваційним критеріями. Результати формульовального етапу засвідчили зменшення кількості учнів із низьким рівнем сформованості творчих здібностей на 18% та збільшення кількості учнів із високим рівнем на 25%, що підтверджує ефективність розробленої експериментальної програми та доцільність її впровадження в освітній процес початкової школи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз наукових джерел засвідчив, що розвиток творчих здібностей молодших школярів є невід’ємною складовою становлення особистості. У сучасній педагогічній науці накопичено значний теоретичний і практичний досвід дослідження цієї проблеми,

водночас існує багатоманітність підходів до тлумачення поняття «творчі здібності». Узагальнення наукових позицій дало змогу визначити творчі здібності учнів початкової школи як синтез індивідуальних властивостей особистості молодшого школяра, що забезпечує успішність виконання творчої діяльності в процесі навчання в початковій школі та сприяє створенню нового для дитини навчального продукту.

Експериментальне дослідження підтвердило, що процес розвитку творчих здібностей є тривалим і потребує цілеспрямованої, систематичної педагогічної роботи. Було виокремлено критерії сформованості творчих здібностей учнів початкової школи (когнітивний, емоційний і мотиваційний) та визначено рівні їх сформованості – низький, середній і високий.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили недостатній рівень розвитку творчих здібностей учнів початкових класів за всіма визначеними критеріями. З метою підвищення рівня їх сформованості було розроблено та впроваджено авторську експериментальну програму «Зростаю творчим», спрямовану на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток творчих здібностей та формування позитивної мотивації до навчання. Після завершення формульовального етапу експериментальної роботи зафіксовано зменшення кількості учнів із низьким рівнем сформованості творчих здібностей на 18% та збільшення кількості учнів із високим рівнем на 25%, що підтверджує ефективність запропонованої програми. Отже, розвиток творчих здібностей учнів початкових класів на уроках математики є важливим складником сучасного освітнього процесу. Систематичне використання творчих завдань, інтерактивних і інноваційних методів навчання, а також створення сприятливих організаційно-педагогічних умов забезпечує ефективне формування творчої особистості молодшого школяра.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективний напрямок подальших наукових пошуків пов’язаний з вивчення особливостей розвитку творчих здібностей молодших школярів у сучасних соціокультурних умовах, зокрема в реаліях воєнного часу, а також з упровадженням інноваційних технологій у процес розвитку творчих здібностей молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрощук І, Харевіч Л. Розвиток творчих здібностей учнів. *Педагогічний вісник Поділля*. №3 (2022). С. 9–10.
2. Бурковська Д., Шпаліаренко Ю. Розвиток творчих здібностей обдарованих дітей – учнів початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 44, том 1, 2021. С. 203–207
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
4. Довгий О., Копчук-Кашецька М. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи як актуальне завдання сучасної української школи. *Молодь і ринок*. 2021. № 11-12. С. 121–126.
5. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади): монографія. Харків : «Мітра», 2018. 380 с.
6. Міщенко Н. І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1 (57). С. 138–144.
7. Нова українська школа: poradnik dla vchytelia / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
8. Павленко І., Курліщук І. Особливості розвитку творчих здібностей учнів засобами мистецтва в сучасній загальноосвітній школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70 (3). С. 89–93.
9. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
10. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди. К.: Абрис, 2002. 742 с.

REFERENCES:

1. Androshchuk I, Kharevich L. (2022) Rozvytok tvorchykh zdbnosteï uchniv [Development of students' creative abilities]. *Pedahohichnyi visnyk Podillia* №3. P. 9–10.
2. Burkovska D., Shpaliarenko Yu. (2021) Rozvytok tvorchykh zdbnosteï obdarovanykh diteï – uchniv pochatkovoï shkoly [Development of creative abilities of gifted children – primary school students]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp 44, tom 1. P. 203–207. (in Ukrainian)
3. Honcharenko S. (1997) *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. K.: Lybid., 376 p. (in Ukrainian)
4. Dovhyi O., Kopchuk-Kashetska M. (2021) Rozvytok tvorchykh zdbnosteï uchniv pochatkovoï shkoly yak aktualne zavdannia suchasnoï ukrainskoï shkoly [Development of creative abilities of primary school students as a pressing task of modern Ukrainian schools]. *Molod i rynek*. № 11–12. P. 121–126. (in Ukrainian)
5. Dotsenko S. (2018) Rozvytok tvorchykh zdbnosteï uchniv pochatkovoï shkoly u protsesi vyvchennia predmetiv pryrodnycho-matematychnoho tsykladu (teoretychni ta metodolohichni zasady): monohrafiia [Development of creative abilities of primary school students in the process of studying subjects of the natural science and mathematics cycle (theoretical and methodological principles): monograph]. Kharkiv : «Mitra». 380 p. (in Ukrainian)
6. Mishchenko N. I. (2017) Rozvytok tvorchoho potentsialu molodshykh shkoliariv zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii [Developing the creative potential of younger schoolchildren through innovative technologies]. *Tavriiskyi visnyk osvity*. № 1 (57). P. 138–144. (in Ukrainian)
7. Nova ukrainska shkola: poradnyk dla vchytelia (2017) [New Ukrainian School: A Teacher's Guide] / Pid zah. red. Bibik N. M. Kyiv: TOV «Vydavnychi dim «Pleiady». 206 p. (in Ukrainian)
8. Pavlenko I., Kurlishchuk I. (2020) Osoblyvosti rozvytku tvorchykh zdbnosteï uchniv zasobamy mystetstva v suchasniï zahalnoosvitniï shkoli [Features of the development of students' creative abilities through art in a modern comprehensive school] *Pedahohika formuvannia tvorechoï osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitniï shkolakh*. № 70 (3). P. 89–93. (in Ukrainian)
9. Typovi osviti prohramy dla zakl. zahalnoi serednoi osvity: 1-2 klasy (2018) [Typical educational programs for graduates of general secondary education: grades 1-2]. K. :TD «OSVITA-TsENTR+». 240 p. (in Ukrainian)
10. Filozofskyi entsyklopedychnyi slovnyk (2002) [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / NAN Ukrainy, In-t filozofii im. H.S. Skovorody. K.: Abrys. 742 p. (in Ukrainian)

Дата першого надходження статті до видання: 15.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

